

Markku Fredman
asianajaja
Asianajotoimisto Fredman & Månsson Oy
Helsinki

Asianajajapäivät 14.1.2011

Esitutkinta- ja pakkokeinolakien uudistaminen

1. Taustaa

Nykyiset esitutkinta- ja pakkokeinolait vuodelta 1987 ovat ensimmäiset lain tasoiset rikos-
tutkintaa koskevat normit. Tietävästi eduskunta muutti yli puolta hallituksen tuolloin
esittämistä pykälistä. Tuohon aikaan eduskunnassa suhtauduttiin epäilevästi poliisin toi-
mivaltuuksiin. Sitten lakeja on muutettu tiheästi. Vuonna 1990 tehtiin Euroopan ih-
misoikeussopimukseen (EIS) liittymisestä aiheutuvat muutokset, mm. pidätysaikaa ly-
hennettiin.

2. Esitutkinta- ja pakkokeinotoimikunta

Oikeus- ja sisäministeriöt asettivat 12.3.2007 yhteisen toimikunnan valmistelemaan esitut-
kinta-, pakkokeino- ja poliisilakien kokonaisuudistusta. Taustalla oli eduskunnan toistu-
vasti esittämä kritiikki siitä, että jatkuvien osittaisuudistusten myötä laeista oli muodostu-
nut epäyhtenäinen.

Toimikunnan aika loppui kesken. Asianajajien ja heidän asiakkaittensa kannalta oleellisin
käsittelemättä jäänyt asia oli asianosaisjulkisuutta koskevat menettelyt ja säännökset. Tältä
osin mietinnössä ei esitetty mitään muutoksia. Eriävässä mielipiteessä viitattiin mm. kor-
keimman hallinto-oikeuden tapauksesta KHO 2007:64 ilmenevä ongelma: KHO katsoi,
ettei julkisuuslaki lainkaan sovellu pakkokeinoilla hankittuihin asiakirjoihin, koska ne ei-
vät olisi viranomaisen asiakirjoja.

3. Jatkovalmistelu ja hallituksen esitys HE 222/2010 vp

Toimikunnan mietintö oli laajalla lausuntokierroksella ja mm. Suomen Asianajajaliitto
antoi siitä 46-sivuisen lausunnon. Lausuntotiivistelmäkin on 227-sivuinen.

Hallituksen esitys annettiin lokakuun alussa 2010. Asiantuntijakuulemiset eduskunnan
kolmessa valiokunnassa järjestettiin joulukuun alussa. Tarkoitus on, että nykyinen edus-
kunta ehtisi asian käsitellä, jolloin lakivaliokunnan mietintö valmistuisi helmikuun lopus-
sa. Lakien on tarkoitus tulla voimaan aikaisintaan vuoden kuluttua niiden vahvistamisesta.
Arviot voimaantulosta liikkuvat syyskuun 2012 ja vuoden 2013 alun välillä.

4. Hallituksen esityksen sisältö

4.1. Esitutkintalaki

Uudessa esitutkintalaissa säädettäisiin **esitutkintaperiaatteista** pitkälti voimassa olevan lain mukaisesti. Lakiin otettaisiin kuitenkin säännökset epäillyn oikeudesta olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen, suhteellisuusperiaatteesta ja edunvalvojan määräämisestä lapselle. Lisäksi oikeutta käyttää avustajaa esitutkinnassa ja esitutkinnassa käytävää kieltä koskevia säännöksiä muutettaisiin ja täydennettäisiin.

Myötävaikuttamisen osalta keskeinen kysymys on oikeus pysyä vaiti. Hallituksen esitys ei anna vastausta siihen saako poliisi painostaa epäiltyä luopumaan vaitiolo-oikeudesta siten, että vaitiolevaa kuitenkin kuulustellaan tunti- ja päiväkaupalla ja pöytäkirjaan kirjataan kysymykset vailla vastausta.

Esitutkintaviranomaiset ja virallinen syyttäjä veloitettaisiin laadultaan tai laajuudeltaan sitä vaativissa asioissa tiiviiseen yhteistyöhön.

Esitutkintaviranomaisen tulisi ilmoittaa syyttäjälle esitutkinnan toimittamiseen ja esitutkintatoimenpiteisiin liittyvistä seikoista sekä tutkinnan edistymisestä muuten. Syyttäjän olisi tarvittavassa määrin osallistuttava esitutkintaan asian riittävän selvittämisen varmistamiseksi.

Hallituksen esityksessä ei enemmälti perustella sitä miksi syyttäjä ei Suomessa johda esitutkintaa, kuten lähes kaikissa läntisissä maissa. Eräät asiantuntijat ovat puoltaneet siirtymistä syyttäjävetoisempaan esitutkintaan. Tätä puollettiin myös Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean mietinnössä.

Uudessa esitutkintalaissa säädettäisiin ilmoituksesta esitutkinnan aloittamisesta, joka tietyn edellytyksin koskisi ilmoituksen tekemistä rikoksesta epäillyn virkamiehen esimiehelle.

Esitutkinnan **asianosaiseksi** määritettäisiin asianomistajan ja rikoksesta epäillyn lisäksi muu henkilö, jonka oikeuksiin, etuihin tai velvollisuuksiin rikos ja sen selvittäminen voivat vaikuttaa. Avustaja ja tukihenkilö mainittaisiin omassa pykälässään.

Myös esitutkinnan tarkoitus määritellään nyt uudella tavalla. Aiemmin esitutkinta tehtiin syyttäjän ja tuomioistuimen tarpeisiin. Nyt HE:n mukaan esitutkinnassa asia on valmisteltava siten, että syyteharkinta ja *asianosaisten etujen valvominen* voidaan suorittaa asianmukaisesti ja että todistelu voidaan pääkäsittelyssä ottaa vastaan yhdellä kertaa tai asia voidaan ratkaista kirjallisessa menettelyssä.

Useilla uuden esitutkintalain **kuulusteluja** koskevilla säännöksillä pyritään parantamaan kuulusteltavan, erityisesti asianomistajan asemaa. Tämä koskisi muun ohessa hienotunteisuusnäkökohtien huomioon ottamista ja asianosaisen tukemista. Kuulustelutilaisuuden tallentaminen ääni- ja kuvatallenteeseen voisi korvata kuulustelutodistajan käytön. Muutenkin kuulustelutilaisuuden tallentamisen merkitystä korostettaisiin tarkoituksessa lisätä sen käyttöä.

EU:ssa on valmisteilla direktiivi epäillyn ja syytetyn oikeuksista tulkkaukseen. Eräs direktiiviluonnoksen vaatimuksista on se, että esitutkinnassa tapahtunut tulkkaus on

voitava tarkistaa jälkikäteen. Tämä edellyttäisi tulkatun kuulustelun tallentamista ääni- tai kuvataallenteelle.

Oikeudesta käyttää avustajaa ja muista oikeuksista tulisi informoida kirjallisesti.

EU:ssa on hankkeena laatia direktiivi myös epäillylle annettavista tiedoista. Kirjallinen *letter of rights* on myös EU:n tavoitteena.

Avustajan ja puolustajan määrääminen viran puolesta on esitetty aktiiviseksi velvollisuudeksi nykyisen toimivaltuussäännöksen sijaan.

Tuomioistuimen käsiteltäväksi voitaisiin saattaa tutkinnanjohtajan päätös, jolla henkilöltä on evätty oikeus yksittäistapauksessa toimia avustajana esitutkinnaissa.

Asianosaisien oikeusturvan sekä asian riittävän selvittämisen ja käsittelyn sujumuuden kannalta tärkeää **loppulausuntomenettelyä** säänneltäisiin nykyistä tarkemmin niin sen käyttöedellytysten kuin kohteenkin osalta.

Loppulausuntomenettelystä tulisi nyt pääsääntö. Tätä esitettiin jo rikosoikeudenkäyntilain (ROL) säätämisen yhteydessä 1990-luvulla, mutta tältä osin eduskunta ei hyväksynyt esitystä ja laki jäi silloin ennalleen: tutkinnanjohtaja päättää pyydetäänkö loppulausunto.

Esitutkinna päätöksentekomenettelyä selkeytettäisiin ottamalla uuteen esitutkintalakiin säännökset kirjallisesta esitutkintapäätöksestä, joka olisi tehtävä esitutkinna toimittamatta jättämisestä ja lopettamisesta, asian saattamatta jättämisestä virallisen syyttäjän harkittavaksi sekä muissakin tapauksissa, joissa päätös voi vaikuttaa asianosaisen oikeuksiin, etuihin tai velvollisuuksiin.

Toivottavaa olisi, että alemmanasteisiin säännöksiin tulisi määräykset siitä, että esitutkintapäätös lähetetään asianosaisille tiedoksi. Nykyisinhän on vallalla kovin poikkeuksellinen tapa, jossa poliisi ei lainkaan informoi omasta aloitteestaan asianosaisia kun asian tutkinta valmistuu ja asia lähetetään syyteharkintaan.

Lähdesuoja

- Lähdesuojan osalta toimikunta oli esittänyt, että tiukoilla kriteereillä lähdesuoja olisi murrettavissa jo esitutkinnaissa. Nykyisin vasta kun syyte on nostettu.
- Ministeri Brax päätti, ettei lähdesuojaan puututa ja esityksestä poistettiin lähdesuojan kavennus
  - Eduskuntakäsittelyssä ilmeni, että tässä oli tehty virhe siten, että takavarikon osalta lähdesuoja olisi kaventunut huomattavasti
  - OM ilmoittanut, ettei näin ollut tarkoitus ja takavarikkokiehto korjattaneen nykyisin kaltaiseksi

4 luku 10 §

Oikeus käyttää avustajaa esitutkinnaissa

Asianosaisella on oikeus käyttää valitsemaansa avustajaa esitutkinnaissa. Asianosaiselle on ennen hänen kuulemistaan kirjallisesti ilmoitettava mainitusta oikeudesta, jollei asia ole suppeassa esitutkinnaissa käsiteltävä. Rikoksesta epäillylle oikeudesta on kirjallisesti ilmoitettava viipymättä, kun hän menettää vapautensa kiinniottamisen, pidättämisen tai vangitsemisen yhteydessä. Esitutkintaviranomaisen on muutenkin selvittävään rikokseen, rikoksen selvittämiseen ja asianosaisen henkilöön liittyvät seikat huomioon ottaen huolehdittava siitä, että asianosaisen oikeus käyttää avustajaa tosiasiallisesti toteutuu hänen sitä halutessaan.

Tutkinnanjohtajan tai virallisen syyttäjän on tehtävä tuomioistuimelle esitys oikeudenkäyntiavustajan tai tukihenkilön määräämisestä asianomistajalle, kun siihen on aihetta oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun säännösten nojalla, ja puolustajan määräämisestä rikoksesta epäillylle, kun siihen on aihetta mainitun luvun 1 §:n 3 momentin nojalla.

Asianosaisen avustajan kelpoisuudesta ja sen ratkaisemisesta säädetään 11 luvun 3 §:ssä.

Lisäksi uuteen esitutkintalakiin otettaisiin nykyisiä säännöksiä yksityiskohtaisemmat säännökset **esitutkinnasta tiedottamisesta**. Kynnys tiedottaa tavanomaisista rikoksista nousisi.

4.2. Pakkokeinolaki

Kiinniottamista, pidättämistä ja vangitsemista koskevat säännökset säilyisivät pääosin ennallaan, mutta **vangitsemisasioiden tuomioistuimenettelyä** koskevat säännökset erotettaisiin omaan lukuunsa ja niitä täydennettäisiin ja täsmennettäisiin.

HE:n perusteluissa on merkittävä kannanotto, joka täytäntöönpannuna muuttaisi vangitsemiskäytäntöjä ainakin pääkaupunkiseudulla: vangitsemisasiassa esitettävän selvityksen osalta todetaan (s. 255) seuraavaa:

”Tässä yhteydessä on syytä korostaa myös sitä, että vangitsemisvaatimuksen tueksi on esitettävä riittävä selvitys myös vangitsemisen yleisistä edellytyksistä. Tämä tarkoittaa sen selvittämistä, että vangittavaksi vaadittu on todennäköisin syin syyllistynyt vangitsemisvaatimuksen perusteena olevaan rikokseen. Riittävää ei siis ole, että vangitsemisvaatimuksen esittäjä virkavastuulla käsityksenään esittää myös näiden yleisten edellytysten olevan olemassa.”

Niissä tapauksissa, joissa vangittavaksi vaaditulle ei tarvitse varata tilaisuutta tulla kuuluksi vangitsemisvaatimuksesta, tiedossa olevalle hänen valtuuttamalleen avustajalle olisi kuitenkin varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Lakiin otettaisiin myös säännös laillisen edustajan ja sosiaaliviranomaisten edustajan kuulemisesta, kun **alle 18-vuotiaista** vaaditaan vangittavaksi. Mahdollisuutta kannella vangitsemiseen liittyvistä päätöksistä laajennettaisiin. Uuden pakkokeinolain mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies saisi kannella päätöksestä, jolla vangitsemisvaatimus on hylätty tai vangittu määrätty päästettäväksi vapaaksi. Vangittu saisi vangittavaksi määräämisen tai vangittuna pitämisen lisäksi kannella syytteen nostamiselle asetetusta määräajasta.

Vapautensa menettäneen epäillyn oikeusturvaa parannettaisiin uudessa pakkokeinolaissa täydentämällä omaan lukuunsa sijoitettavia **yhteydenpidon rajoittamista** koskevia säännöksiä. Tutkintavanki voisi saattaa pelkästään yhteydenpidon rajoittamista koskevan asian tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Matkustuskiellon käyttöä vapaudenmenetyksen vaihtoehtona pyrittäisiin lisäämään.

Matkustuskielto voisi saada samanlaisia piirteitä kun nykyisin lähestymiskiellossa. Näin ollen esim. perheväkivaltatapauksissa matkustuskielto voitaisiin kirjata siten, että sillä suojataan tiettyä tiedossa olevaa rikoksen uhria uudelta rikokselta.

Voimassa olevan pakkokeinolain **hukkaamiskiellosta** ehdotetaan luovuttavaksi, jolloin ainoaksi pakkokeinolain mukaiseksi turvaamistoimeksi jäisi vakuustakavarikko. Sen käyttöalaa kuitenkin laajennettaisiin siten, että omaisuutta saataisiin määrätä **vakuustakarikkoon** myös rikokseen perustuvan hyvityksen maksamisen turvaamiseksi. Vakuustaka-

varikon kohteena olevan henkilön oikeusturvaa edistäisi ehdotus, jonka mukaan hänellä olisi vakuustakavarikon aikanakin oikeus vaatia tuomioistuinta ratkaisemaan, onko vakuustakavarikko pidettävä voimassa.

Takavarikkoa koskevat uuden pakkokeinolain säännökset säilyisivät pääosin ennallaan, mutta asiakirjan takavarikoiminen pyrittäisiin mahdollisimman pitkälle korvaamaan sen jäljentämisellä, mistä aiheutuu lainsäädännön täydentämistarve.

Jos poliisi takavarikon sijasta kopioi asiakirjoja tai dataa voisi asianosainen vaatia toimenpiteen kumoamista käräjäoikeudessa, mutta kopiointiin ei enää liittyisi määräaikaa, jona syyte on nostettava. Asia käsiteltäisiin tuomioistuimessa vain jos asianosainen sitä vaatii. Takavarikko olisi entiseen tapaan voimassa 4 kk kerrallaan.

Lakiin otettaisiin lisäksi uudet säännökset esimerkiksi **uudelleen takavarikoimisesta** tai jäljentämisestä. Myös parempaa oikeutta takavarikon kohteeseen koskevan asian käsitteilyä säänneltäisiin nykyistä tarkemmin.

Toisin kuin nykyisin syytteen nostamisen määräajan unohtanut tutkinnanjohtaja ei voisi enää uudelleen takavarikoida samaa kohdetta. Määräajat saisivat siis velvoittavamman muodon.

Jatkossa syytteen nostamisen määräajan pidennystä tulee hakea hyvissä ajoin ennen määräajan päättymistä ja käräjäoikeuden on ratkaistava asia ennen alkuperäisen määräajan päättymistä.

Paikkaan kohdistuva etsintä jakautuisi nykyisestä poiketen yleiseen kotietsintään, erityiseen kotietsintään (kohteeksi on syytä olettaa joutuvan salassapitovelvollisuuden tai -oikeuden piiriin kuuluvaa tietoa) ja paikanetsintään.

Etsintää koskeviin säännöksiin tulisi huomattavia muutoksia, joiden tarkoituksena on tiukentaa etsinnän edellytyksiä erityisesti silloin, kun etsintä kohdistuu sellaiseen kohteeseen, jossa on syytä olettaa olevan salassapitovelvollisuuden tai -oikeuden piiriin kuuluvaa tietoa.

Läsnäoloa ja etsintämenettelyä koskevia säännöksiä tarkennettaisiin ja täydennettäisiin. Ennen erityisen kotietsinnän suorittamista olisi määrättävä asiantunteva **etsintävaltuutettu** huolehtimaan siitä, että takavarikko tai asiakirjan jäljentäminen ei kohdistu tietoon, jota koskee salassapitovelvollisuus tai -oikeus. Erityisestä kotietsinnästä ja etsintävaltuutetun määräämisestä päättäisi pääsääntöisesti tuomioistuin.

Erityinen kotietsintä tehtäisiin tyypillisesti asianajotoimistossa, lääkärin vastaanotolla tai sairaalassa sekä lehden toimituksessa.

Jos viranomainen ja etsintävaltuutettu ovat eri mieltä takavarikkokiellon soveltumisesta kyseinen riidanalainen kohde sinetöidään ja asia siirtyy tuomioistuimen ratkaistavaksi. Tuomioistuimessa kohteen omistaja voi vaatia kohdetta itselleen takavarikkokielloon vedoten. Etsintävaltuutettu ei käyttäisi enää hänen puhevaltaansa.

Etsintävaltuutettu olisi asianajaja tai muu ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö.

Esityksen mukaan kotietsinnästä asuntoon päättäisi jatkossakin pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Esityksessä perustellaan miksi päätösvaltaa ei anneta tuomioistuimelle. Esityksen mukaan kotietsintää ei myöskään jälkikäteen voisi saattaa tuomioistuinten arvioitavaksi. Tältä osin on mielenkiintoista nähdä millainen on perustuslakivaliokunnan kanta asiaan. Olen omaa näkemystäni valottanut artikkelissani [Kuka päättää kotietsinnästä?](#), joka on julkaistu Oikeuslehdessä 4/2010. Katson, että hallituksen esitys on tältä osin Euroopan ihmisoikeustuomioistuinten oikeuskäytännön vastainen.

Uuden pakkokeinolain etsintää koskevissa säännöksissä säädettäisiin myös uudesta etsintätyypistä eli **laite-etsinnästä**, jossa olisi kysymys tietokoneesta, telepäätelaitteesta tai muussa vastaavassa teknisessä laitteesta tai tietojärjestelmässä etsinnän toimittamishetkellä olevaan tietosisältöön kohdistettavasta etsinnästä. Laite-etsintä voitaisiin toteuttaa myös etäetsintänä.

Esitykseen ei sisälly poliisiin monesti toivomia säännöksiä salaisista etsinnöistä. Näin ollen etsintä on toteutettava siten, että asianosaisella on tilaisuus siihen osallistua.

Uuden pakkokeinolain mukaisia **salaisia pakkokeinoja** olisivat telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, tukiasematietojen hankkiminen, suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen tarkkailu (tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta ja tekninen laitetarkkailu), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen, peitetoiminta, valeosto, tietolähdetoiminta ja valvottu läpilasku. Osa näistä keinoista olisi uusia.

Peitetoiminnasta säädettäisiin nykyistä tarkemmin. Lähtökohtana olisi, että peitetoimintaa suorittava poliisimies ei saa tehdä rikosta eikä aloitetta rikoksen tekemiseen. Peitepoliisi voisi kuitenkin vapautua rangaistusvastuusta, vaikka hän olisi tehtävässään syyllistynyt vähäiseen rikkomukseen. Rikollisryhmän toimintaan osallistuessaan peitetoimintatehtävässä oleva poliisimies voisi erittäin tiukoin ehdoin ja rajoitetusti vaikuttaa ryhmän toimintaan esimerkiksi hankkimalla ryhmälle kulkuvälineitä. Edellytyksenä olisi, että toi-

Ratushna v. Ukraina

- Valittaja väitti, että hänellä ei ollut tehokasta kotimaista oikeussuojakeinoja väittämänsä kodin suojan loukkauksen kohdalta.
- EIT totesi, että sen oikeuskäytännön mukaan EIS 13 artiklaa voitiin soveltaa vain, jos EIS:n muun säännön rikkomisesta tehdyille väitteille oli puolustettavia perusteita. EIT ei ollut käsillä olevassa tapauksessa jättänyt EIS 8 artiklan rikkomisesta tehtyä väitettä tutkimatta ilmeisen perusteettomana. Niin ollen ja vaikka artiklaa ei ollut katsottu rikotun, valittajan väitettä voitiin pitää puolustettavana. EIT viittasi vahingonkorvauskanteen tehottomuudesta tekemiinsä toteamuksiin ja katsoi vastaavasti, että erityisesti oikeudenkäynnin pitkään kestoon nähden **valittajan saatavilla ei ollut EIS 13 artiklan mukaista oikeussuojakeinoja ja että artiklaa oli siten rikottu.**
  - Siitä huolimatta, että päätöksen etsinnästä teki tuomari

menpide tehtäisiin muutenkin, että se ei tule aiheuttamaan tiettyä vaaraa tai vahinkoa ja että se merkittävästi edistää peitetoiminnan tavoitteen saavuttamista. Myös tällaisessa tapauksessa peitetoimintamies voisi vapautua rangaistusvastuusta.

Tuomioistuin ratkaisisi sen, onko tutkittavana oleva rikollisuus sellaista, jonka tutkinnassa peitetoimintaa voidaan käyttää. Salaisten pakkokeinojen käytöstä ilmoittamisesta säädettäisiin nykyistä tarkemmin.

Lakiin jäisi edelleenkin mahdollisuus salata pakkokeinon käyttö sen kohteelta, jopa ikuisesti. Knoppina kerrottakoon kuitenkin, että päätökset, joiden mukaan pakkokeinon käytöstä ei tarvitse ilmoittaa tulevat määräajan jälkeen julkisiksi.

Kun harkittaisiin ilmoituksen lykkäämistä tai tekemättä jättämistä esimerkiksi peitehenkilönä toimineen poliisimiehen hengen tai terveyden suojaamiseksi, arvioinnissa olisi myös otettava huomioon asianosaisen oikeus puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä.

Myös niin sanotun ylimääräisen tiedon käyttämisestä säädettäisiin nykyistä laajemmin ja tarkemmin.

Hyvin ongelmallisesti hallitus esittää, että pakkokeinoa käytettäessä saatua tietoa muusta kuin tutkittavasta rikoksesta (=ylimääräinen tieto) voitaisiin käyttää jopa aivan tavanomaisten massarikosten tutkinnassa (mm. varkaus ja kätkemisrikos).

4.3. Eräitä yksityiskohtia

Virallisen **syyttäjän asema** poliisin tekemäksi epäiltyjen rikosten tutkinnassa muuttuisi nykyisestä. Syyttäjä toimisi näissä tapauksissa lähtökohtaisesti tutkinnanjohtajana vain, jos rikos epäillään tehdyksi virkatehtävän suorittamisen yhteydessä.

Samaan aikaan annetusta poliisilakiesityksestä (HE 224/2010 vp) voisi poimia sen, että **poliisin vaitioloa** koskevat säännökset laajentuisivat koskemaan myös syyttäjiä.

Hallituksen esityksestä ei ilmene mikä olisi se tapa, jolla syyttäjä käyttäisi vaitiolo-oikeuttaan juttua ajaessaan. Olisiko siis syyttäjä oikeutettu ajamaan syytettä paljastamatta kaikkia tietojaan? Miten syyttäjän vaitiolo-oikeus voitaisiin nyt esitettävien säädösten mukaisesti murtaa, jos ei tiedetä, että syyttäjä käyttää vaitiolo-oikeuttaan?

Esimerkki

- Poliisi selostaa syyttäjälle, että poliisilla on ollut tiedottaja (esim. ravintolan baarimikko), joka on kertonut, että rikollisjengin jäsen A on pakotettu väkivallalla uhaten mukaan tietyn rikoksen tekemiseen. A olisi halunnut erota jengistä.
- Esitutkinnassa A ei lausu mitään, kiistää syytteen. Hänessä tuoreita väkivallan merkkejä.
- Voiko syyttäjä pitää omana tietonaan sen, että A on pakotettu mukaan törkeän rikoksen tekemiseen?

Vaitiolo-oikeus voitaisiin murtaa kaikkein vakavimmissa rikosasioissa jos vaitiolo-oikeuden käyttö vaarantaa asianosaisten oikeuden puolustautua ja valvoa oikeuksiaan oikeudenmukaisessa menettelyssä.

Laki siis välillisesti toteaa, että muissa kuin ns. ylitörkeissä rikoksissa vaitiolo-oikeus voi ja saakin vaarantaa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin.

Poliisilaki 7 luku 3 §

Vaitiolo-oikeus

Poliisin henkilöstöön kuuluva ei ole velvollinen ilmaisemaan hänelle hänen palvelussuhteensa aikana luottamuksellisesti tietoja antaneen henkilöllisyyttä koskevaa tietoa eikä salassa pidettäviä taktisia tai teknisiä menetelmiä.

4 §

Ilmaisuvelvollisuus oikeudenkäynnissä

Tuomioistuin voi määrätä ilmaistavaksi 1 §:n 1 momentissa tai 3 §:n 1 momentissa tarkoitetun tiedon, jos ilmoittamatta jättäminen voisi loukata asianosaisten oikeutta puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä. Edellytyksenä määräämiselle on lisäksi, että virallinen syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta taikka sellaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta siihen. Luottamuksellisesti tietoja antaneen henkilön taikka valeostajana tai peitetoiminnassa toimineen henkilöllisyyttä ei tällöinkään saa määrätä ilmaistavaksi, jos siitä ilmeisesti aiheutuisi vakavaa vaaraa hänen tai hänen läheistensä turvallisuudelle.

Laki yleisistä syyttäjistä

11 a §

Vaitiolo- ja ilmaisuvelvollisuus ja -oikeus

Mitä poliisilain (/) 7 luvun 1 ja 3—5 §:ssä säädetään poliisin henkilöstöön kuuluvan vaitiolo- ja ilmaisuvelvollisuudesta ja -oikeudesta, sovelletaan vastaavasti myös syyttäjälaitoksen henkilöstöön kuuluvaan.